

Asia: VN/8871/2019

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Taustatiedot

Onko vastaaja

järjestö

Vastaajatahon virallinen nimi

Omaishoitajaliitto ry

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot

Sari Tervonen, sari.tervonen@omaishoitajat.fi

Viranomaisille: Lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä

-

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

-

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

-

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

-

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

-

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

-

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

-

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

-

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

-

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

-

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

-

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveystalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

-

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

-

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittäväällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

-

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

-

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

-

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

-

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

-

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

-

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

-

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

Omaishoitajaliitto kannattaa sosiaali- ja terveystalouden järjestämistä laajapohjaisemmin kuin nykyisin. Se mahdollistaneekin paremmin palveluiden yhdenvertaista saatavuutta ja laatua. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon integroiminen näkyy hyvinvoinnin edistymisenä hoidettavalle ja edistää siten omaishoitajan pärjäämistä tehtävässään.

Omaishoito on keskeinen osa hoivan kysymystä. Hoivan haaste ratkaistaan osaltaan tukemalla omaishoitajia ja läheisvastuuseen ryhtyviä luomalla kannusteita. Sote-uudistuksen taustalla on nimenomaisesti mm. ikääntyvien määrästä aiheutuva julkisen vastuulla oleva palvelutarpeen kasvu. Osaltaan palvelupaineisiin vaikuttaa myös näköpiirissä oleva hoitajapula. Siksi omaishoidon tarkastelu strategisemmin, laaja-alaisena yhteiskuntapoliittisena kysymyksenä on olennaista myös sote-uudistuksessa.

Omaishoito kannattaa yhteiskunnallisesti. Jos vertaamme esimerkiksi tuetun omaishoidon ja tehostetun palveluasumisen kustannuksia, ero on yhteiskunnalle nelinkertainen. Tehostetun palveluasumisen kustannus on noin 40 000 euroa vuodessa, kun taas palkkio omaishoidon tuesta (keskimääräinen omaishoidon tuen palkkio) ja kolmesta vapaasta kuukaudesta aiheutuneet kustannukset ovat noin 10 000 euroa vuodessa.

(Lähteet: Linnosmaa ym. 2014. Omaishoidon tuki. Selvitys omaishoidon tuen palkkioista ja palveluista kunnissa vuonna 2012. THL raportti 9 /2014 ja Kapiainen, S. ym. 2014. Terveyden- ja sosiaalihuollon yksikkökustannukset Suomessa vuonna 2011. THL raportti 3/2014.)

Vuonna 2014 julkaistun kansallisen omaishoidon kehittämisohjelman mukaan Suomessa oli sitovassa auttamisvastuussa noin 60 000 henkilöä ja tuolloin 40 500 sopimuksen tehnyttä omaishoitajaa. Pääasiallisia auttajia arvioitiin olevan 350 000. Vuonna 2019 sopimuksen tehneitä omaishoitajia oli 48 712. (STM: Kansallinen omaishoidon kehittämisohjelma 2014, sotkanet.fi 14.9.2020.) Omaishoitajina ja sitovassa läheisvastuussa olevien määrän voidaan arvioida kasvaneen edellä esitetyistä määristä, koska ikääntyvien määrä on kasvanut, kun taas laitospalveluiden ja kotihoidon määrä on vähentynyt suhteessa ikääntyvään väestöön.

Omaishoitajaliitto katsoo, että omaishoitaja on henkilö, joka pitää huolta perheenjäsenestään tai muusta läheisestään, joka sairaudesta, vammaisuudesta tai muusta erityisestä hoivan tai huolenpidon tarpeesta johtuen ei selviydy arjestaan omatoimisesti. Omaishoitajat auttavat läheisiään monin tavoin: fyysisesti, psyykkisesti, sosiaalisesti ja usein myös taloudellisesti. Jos läheisen kyky huolehtia itsestään on alentunut ja hänellä on haasteita ymmärryksessä, omaishoitajat toimivat läheisensä oikeuksien turvaajina, usein myös edunvalvojina.

Omaishoitajaliitto on peräänkuuluttanut kansallista yhdenvertaisuutta omaishoidon tuen tasoon, saatavuuteen ja myöntämisperusteisiin. Myös kansallisessa omaishoidon kehittämisohjelmassa vuonna 2014 ehdotettiin kansallisesti linjattua omaishoidon tukea. Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea on esittänyt jo vuonna 2012 huomionsa Suomen valtiolle siitä, että kunnilta puuttuu selvä velvoite tarjota joko tukea omaishoitajille tai vaihtoehtoisesti muuta palvelua ikääntyneille. Komitean näkemyksen mukaan tämä puute on johtanut epätydyttävään omaishoitajien tukemisen kokonaistilanteeseen kunnissa.

Vaikka laajapohjaisempi palveluiden järjestäminen voisi olla edistysaskel verrattuna nykyiseen kuntien ja pienehköjen kuntayhtymien järjestämisvastuuseen, jättää sote-lakipaketti edelleen mahdollisuuden pitää yllä eriarvoisuutta omaishoitajien tukemisessa maakuntien välillä. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön tulee varmistaa neuvotteluissa maakuntien kanssa, että omaishoito näkyy näissä vahvasti, muuten on vaarana, että omaishoito ei saa sille kuuluvaa arvoa ja asemaa.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen maakunnallisessa uudistuksessa järjestäjä johtaa ja resursoi osallisuustyötä, joka tulee kirjata maakunta- ja palvelustrategiaan sekä hyvinvointikertomuksiin tavoitteina, toteutumisen ja seurantaan. Omaishoito pitää näkyä näissä vahvasti. Omaishoito on aidosti asukaslähtöistä toimintaa, joten omaishoitajilla on oltava mahdollisuus vaikuttaa ja tuoda kokemuksensa esille heihin kohdistuviin palveluihin liittyvässä kehittämistyössä ja päätöksenteossa. Omaishoitajayhdistykset kanavoivat ja kokoavat yhteen omaishoitajien ääntä.

Omaishoitajaliitto kantaa huolta ehdotetun sote-järjestämislain muutoksen vaikutuksista lähipalveluihin. Omaishoito voi olla sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä lähihoito, mutta onnistuakseen edellyttää omaishoitotilanteiden tunnistamista ja tunnistamista sekä riittäviä tukipalveluita omaishoitoperheelle. Omaishoitotilanteet ovat hyvin moninaisia ja tukemisessa on huomioitava erilaiset omaishoidon segmentit niin hoitajan kuin hoidettavan läheisen kannalta. Omaishoitotilanteet voivat alkaa hiljalleen tai tarve läheisen hoidolle voi syntyä nopeasti esimerkiksi tapaturman, sairauskohtauksen tai vammaisen lapsen syntymän myötä. Tällöin tarvitaan nopeaa ammattilaisten ohjausta, tukea ja palveluita. Palvelut tulee rakentaa omaishoitoperheen tarpeiden mukaisesti, käyttäjän ympärille. Palveluiden tarjoamisessa on otettava huomioon tilanteet perhelähtöisesti, ei vain omaishoitajan tai hoidettavan tuen tarpeen kautta. Toimivat ja laadukkaat palvelut edellyttävät monialaista tiimityötä ja omatyöntekijää. Lisäksi palveluohjauksessa on otettava huomioon omaishoitotilanteiden monimuotoisuus ja järjestölähtöisen tuen tarve sekä hoidettavan että omaishoitajan palvelupoluissa ja –kokonaisuuksissa.

Useissa kunnissa ja maakunnissa on kehitetty hyviä käytäntöjä omaishoitajien tukemiseksi. Näitä käytäntöjä ja aiempaa kehittämistyötä tulisi levittää muihin maakuntiin laaja-alaisella yhteistyöllä. Kehittämistyön ja hyvien käytänteiden leviäminen on myös tärkeä kohdentua niihin omaishoitoperheisiin, jotka eivät ole solmineet omaishoitosopimusta kunnan kanssa. Omaishoidon uudistamisessa tarvitaan oikeudenmukaisia ja toimivia ratkaisuja, joissa omaishoito voi kiinnittyä mihin elämänvaiheeseen tahansa, mutta ei saisi kuitenkaan estää omaishoitajien ansiotyössä käyntiä

eikä johtaa kohtuuttomaan toimeentuloloukkuun tai eläkeköyhyyteen. Maakunnille tulee laatia selkeä valtakunnallinen ohjeistus siitä, kuinka hoidettavalle tarjottavilla palveluilla tuetaan omaishoitajan ansiotyössä käyntiä. (Omaishoitoa tulee tarkastella myös osana sosiaaliturvan uudistusta ja työlainsäädäntöä.)

Palveluohjauksesta on kehitettävä geneerinen, ei vain ikäihmisille tarjottu toimintamalli. Henkilökohtaisen budjetoinnin kokeilu ja toimintamallin kehittäminen on ulotettava myös omaishoitotilanteisiin sekä omaishoitajien tukeen.

Omaishoitajaliitto muistuttaa, että Sipilän hallituksen I & O -kärkihankkeen johtopäätöksissä esitettiin muun muassa seuraavaa:

- maakunnallisessa päätöksenteossa tulee hyödyntää ajankohtaista tutkittua tietoa omais- ja perhehoidosta ja sen kustannusvaikuttavuudesta,
- omais- ja perhehoito otetaan näkyväksi osaksi palvelurakennetta,
- lisätään omais- ja perhehoidon kattavuutta,
- asiakasperheet otetaan kehittäjäkumppaneiksi,
- monipuolistetaan palveluvalikoimaa omais- ja perhehoidon sisällössä huomioiden myös omaishoitajat, jotka eivät ole tehneet sopimusta kunnan kanssa, ja kehitetään erilaisia palveluvaihtoehtoja esim. vapaajärjestelyjä
- asiakassegmentointia tulee hyödyntää omais- ja perhehoidon palveluja kehitettäessä
- omais- ja perhehoidon alueellisessa ja maakunnallisessa kehittämisessä tulee koota yhteen keskeiset toimijat ja tehdä yhteinen suunnitelma, jossa sovitaan eri toimijoiden roolit ja tehtävät
- tulee perustaa omais- ja perhehoidon verkostomaisesti toimivia osaamiskeskuksia koordinoimaan asiakaslähtöistä omais- ja perhehoitoa, sijaistamista ja rekrytointia, ja näissä hyödynnetään vahvasti monipuolisia digitaalisia ratkaisuja etäyhteyksissä ja turvateknologiassa,
- hyvinvointi- ja terveystarkastukset, koulutukset ja valmennukset, mentorointi ja vertaistuki tulee ottaa systemaattisesti käyttöön,
- digitaalisia palveluja tulee hyödyntää asiakaslähtöisesti, eikä se saa olla ainoa vaihtoehto palveluille
- järjestöjen ja kuntien kanssa tulee sopia työnjaosta ja yhteistyöstä, joilla tuetaan omais- ja perhehoitoa laaja-alaisesti

Omaishoitajaliitto esittää, että näitä ehdotuksia tulee toimeenpanna uudistettavassa sote-rakenteessa.

(Omais- ja perhehoidon kehitys vuosina 2015–2018. Päätelmät ja suositukset jatkotoimenpiteiksi. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 61/2018.)

Omaishoitajaliitto esittää lisäksi, että maakunnille tulee laatia valtakunnallinen ohjeistus omaishoidon tuen myöntämiseen ja tuen soveltamiseen.

Nykyisen hallitusohjelman tavoitteen mukaan suurin osa ikäihmisistä asuu kotonaan ja ympärivuorokautisen hoivan rinnalla vahvistetaan kotihoidon resursseja ja laatua sekä kehitetään omaishoitoa. Hallitus on varannut vuosina 2020-2022 yhteensä 65 miljoonaa euroa omaishoidon ja kotihoidon resurssien turvaamiseen ja vuodesta 2023 lähtien 45 miljoonaa. Edellisen hallituskauden kokemuksesta tiedämme, että omaishoitoon osoitettu raha kohdennettiin kunnissa myös muuhun tarkoitukseen kuin omaishoitajien tuen ja palveluiden kehittämiseen. Omaishoitajaliitto peräänkuuluttaa uusia keinoja ja tarvittaessa normiohjausta, jotta omaishoidon kehittämiseen tarkoitettut resurssit ohjautuvat asianmukaisesti.

Omaishoitajaliitto on selvittänyt sote-keskushankkeisiin kirjattuja omaishoidon kehittämistavoitteita. Omaishoitajaliiton näkemyksen mukaan omaishoito ei ole niissä riittävällä tavalla kirjattuna, mikä voi johtaa siihen, että omaishoidon kehittäminen ei tule olemaan keskeisenä osana sote-keskusten toimintaa.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen, mukaan lukien omaishoitajayhdistykset, potentiaali ja merkitys ovat huonosti tunnistettuja sote-lakikokonaisuudessa. Järjestöjen toiminta on merkittävä osa ennaltaehkäisevää työtä maakunnissa, sillä ne tavoittavat niitä omaishoitoperheitä, jotka eivät ole kunnallisten palveluiden ja tuen piirissä. Järjestöt eivät ole vain palveluiden tuottajia. Useat paikallisesti aktiiviset, usein pääasiassa vapaaehtois pohjaisesti toimivat ja vertaistukea tuottavat omaishoitajayhdistykset tarjoavat viranomaisten/kunnan lakisääteisen omaishoitajien tukemisen rinnalle merkittävän tukimuodon, joka lisää sekä hoitajien että hoidettavien hyvinvointia ja osallisuutta sekä osaltaan vähentää kalliimpia julkisen järjestäjän vastuulla olevia palveluita ja edistää palveluihin ohjaustumista oikea-aikaisesti.

Maakunnan pitäisi tukea yli kuntien rajojen yltevää, maakunnallisesti ulottuvaa sekä selvästi lähelle maakuntien vastuulle paikantuvia ja julkisten sote-palvelujen rajapinnassa toimivia järjestöjä ja niiden verkostoja. Lakipaketissa pitäisi selvästi luoda velvoitteita maakunnan tasolla järjestöjen kanssa tehtävään yhteistyöhön, palveluiden kehittämiseen ja palvelukokonaisuuksien luomiseen. Maakunnilla tulee olla mahdollisuus ja kannuste myös taloudellisesti tukea järjestöjä. Järjestöjen matalan kynnyksen toiminnassa voidaan kohdata monenlaisia haavoittuvassa elämäntilanteessa olevia henkilöitä, kuten päihteitä käyttäviä henkilöitä, kotiväkivallan uhreja tai muuten syrjäytymisvaarassa olevia henkilöitä, jotka eivät välttämättä hakeudu julkisten palveluiden piiriin.

Järjestöjen ja kuntien / maakuntien rajapinta jää epäselväksi lakikokonaisuudessa ja näiden toimijoiden rooleja suhteessa toisiinsa pitää selkiyttää. Järjestöjen kanssa tehtävä maakuntatason systemaattinen ja rakenteisiin kiinnittyvä yhteistyö lisäisi palveluiden laatua ja alentaisi

kokonaiskustannuksia sekä edistäisi osaltaan myös kansalaisten osallisuutta sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisessä.

Järjestöjen kautta toteutettu asukas- ja asiakaslähtöinen kehittämis- ja innovaatiotoiminta on tuotava keskeiseksi osaksi maakunnan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan ekosysteemiä. Moni julkisen palveluntuottajan nykyisin järjestämä tehtävä, kuten neuvolatoiminta tai omaishoitajien valmennus, on käynnistynyt järjestölähtöisenä toimintona ja laajentunut julkiseksi palveluksi. Tätä suomalaisen yhteiskunnan uudistumisen kannalta merkittävää kehittämisresurssia on tuettava ja turvattava myös tulevien maakuntien tasolla.

Omaishoito on keskeinen osa hoivaa. Omaishoidon tukeminen edistää kotona asumisen tavoitetta ja on inhimillisesti katsottuna monessa tilanteessa paras vaihtoehto, kun riittävä tuki ja palvelut on varmistettu. Sote-uudistuksen toimeenpanossa maakunnilla tulee olla laadulliset ja määrälliset tavoitteet omaishoidon kehittymiseksi. Valtiovallan tulee toimillaan varmistaa tätä kehitystä. Omaishoito ei saa olla oletus, vaan sitä tulee tarkastella systemaattisesti osana suomalaista hoivapalvelujärjestelmää. Siten, että omaishoitajien työlle osoitetaan riittävää tukea ja luodaan uusissa rakenteissa omaishoidolle oma tunnustettu ja turvattu paikkansa yksilöiden hoivan tuottamisen kokonaisuudessa.

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaista

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

-

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

-

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

-

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

-

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

-

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

-

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaista.

Kysymyksiä voimaanpanolaista

-

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

-

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

-

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savoon. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

-

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

-

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

38. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

-

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelystä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensaatiosäntely hyväksyttävä?

-

40. Voimaanpanolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

-

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

-

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

-

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

-

44. Voimaanpanolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaanpanolaista.

-

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

-

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannelta vuodelta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitetut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

-

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

-

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *pelastustoimen tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

-

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

-

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

-

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

-

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

-

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29 ja 30 §)?

-

55. Ovatko valtionosuuskriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta)?

-

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

-

Verolainsäädäntö

58. Pidätkö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitetyt verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

-

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

-

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

-

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

-

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

66. Onko terveydenhuollon järjestämisvastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämisvastuu, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde

sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

-

73. Pidätkö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

-

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

-

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

-

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

-

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämisvastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

-

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

-

80. Onko uudistuksen muutuskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

-

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutuskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

-

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

-

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

-

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

-

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

-

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntaudistuksen alueelliseen toteutukseen?

-

muuta, mitä?

-

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen "sote-maakunta" korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

-

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

-

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

-

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

-

Tervonen Sari-Minna
Omaishoitajaliitto ry